

HE 39/2021
29.3.2021

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija

Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle:

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisen rajoittamisen lakiesityksestä. Into keskittyy lausunnossaan esityksen vaikutuksiin etsivän nuorisotyön ja työpajojen kohderyhmien, haavoittuvassa ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten ja aikuisten tilanteeseen ja näiden palveluiden toimivuuteen.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi liikkumisvapauden väliaikaisesta rajoittamisesta väestön suojaamiseksi covid-19-epidemian leviämiseltä. Lailla voidaan rajoittaa tietyllä alueella henkilön liikkumista ja oleskelua muualla kuin kotikunnassa olevassa asuinpaikassa tai muussa siihen rinnastuvassa asuinpaikassa. Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi velvollisuus käyttää liikkumis- ja oleskelurajoitusalueilla kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 14.5.2021 asti.

Lausunnon keskeinen sisältö:

- Koronaepidemia on jo nyt lisännyt etsivän nuorisotyön ja työpajojen asiakkaiden ahdistusta ja muita mielen-terveysongelmia, yksinäisyyttä sekä taloudellisia ongelmia. Tuen tarpeessa olevien nuorten ja aikuisten määrä on kasvanut, ja heidän palvelutarpeensa ovat moninaistuneet.
- Koronaepidemian leviämisen ehkäiseminen on tärkeää, mutta rajoitustoimien sosiaalisten ja inhimillisten vaikutusten vähentämiseksi tarvitaan toimia. Haavoittuvassa asemassa olevien turvallisuus ja matalan kynnyksen palvelut tulee turvata esitettyä vahvemmin.
- Rajoitustoimet ja niihin liittyvä järjestyksenvalvonta voi synnyttää vastakkainasettelua ja heikentää nuorten turvallisuudentunnetta sekä luottamusta aikuisiin. Tätä torjumaan tarvitaan nuorten tilanteita tuntevia nuori-soalan ammattilaisia.
- Kasautuvat ja kasvavat sosiaaliset ongelmat ja rajoitustoimista edelleen lisääntyvä palveluvelka edellyttävät heikossa työmarkkina-asemassa ja haavoittuvassa asemassa oleville suunnattujen palvelujen resursoinnin vahvistamista.
- Esitetyissä rajoituksissa ei tunnisteta lainkaan etsivää nuorisotyötä, jalkautuvaa nuorisotyötä tai työpajatoimintaa. Nuorisotyön asema ja nuorisotyöntekijöiden rooli tulee huomioida ja määritellä laissa erikseen.
- Jos työpajatoimintaa ei ole mahdollista pitää auki liikkumisrajoitusten voimassaoloaikana, on mahdollistettava ja edellytettävä etävalmennusta kaikissa palveluissa, ml. kuntouttavassa työtoiminnassa. Tarvitaan asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan joustavia hybridimalleja, jotka mahdollistavat etäpalvelun sekä terveysturvallisen lähipalvelun.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

- Jalkautuvan nuorisotyön palvelut tulee turvata olennaisena haavoittuvimmassa asemassa olevia nuoria kohtaavana ja tukevana palveluna.
- Lasten ja nuorten auttavien puhelinten ja nettichattien resursseja on kasvatettava.
- Jalkautuva työ ja matalan kynnyksen palvelut on turvattava myös asunnottomille.
- Työttömyyden pitkittymistä torjutaan aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin. Kohdennettuja palveluja tulee saada mahdollisimman nopeasti.
- Koulunuorisotyön ja etsivän nuorisotyön tarjoama yksilöllinen ja yhteisöllinen tuki tulee turvata pitkäjänteisesti.
- Rajoitustoimia koskeva lakiesitys edellyttää selkeää viestintää, jossa on huomioitu eri kohderyhmät, erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevat. Haasteellisessa tilanteessa olevat tarvitsevat tietoa tukipalveluista, joita heidän on mahdollista hyödyntää liikkumisrajoitusten aikana.

Taustaa: kokemukset koronan vaikutuksista etsivän nuorisotyön ja työpajojen asiakkaiden hyvinvointiin ja palvelutarpeisiin

Koronaepidemian myötä työttömyys, erityisesti nuorisotyöttömyys, on kasvanut rajusti ja pitkäaikaistyöttömyys on yleistynyt. **Inton toteuttamien kyselyiden mukaan epidemia on jo nyt lisännyt etsivän nuorisotyön ja työpajojen asiakkaiden ahdistusta ja muita mielenterveysongelmia, yksinäisyyttä sekä taloudellisia ongelmia¹.** Mielenterveyspalveluiden saatavuus on ollut entistä heikompaa. Jo ennen epidemiaa on todettu, että nuorten välinen polarisaatio on merkittävä, ja osalla nuorista on kasautunutta huono-osaisuutta. Tilanteet ovat nyt vaikeutuneet erityisesti niillä, joilla jo ennestään on ollut haasteita. Epidemian myötä haavoittuvassa asemassa olevilla on yhä suurempi riski ajautua yhteiskunnalliseen ulkopuolisuuteen ja syrjäytymiseen.

Viime kevään poikkeustilassa monet työpajat siirtyivät etävalmennukseen joko verkossa tai muilla vaihtoehtoisilla tavoilla. Etsivässä nuorisotyössä erilaiset digitaaliset yhteydenpitokanavat ja sosiaalisen median hyödyntäminen ovat jo ennestään olleet arkipäivää. Koronaepidemian myötä otettiin yhä laajemmin käyttöön myös uusia menetelmiä. **Etänä ja digitaalisesti toteutetut etsivän nuorisotyön ja työpajojen palvelut saivat asiakkailta hyvää palautetta ja niiden tarjoama tuki koettiin poikkeusoloissa tärkeäksi.**

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoimijoiden kokemusten mukaan tuen tarpeessa olevien nuorten ja aikuisten määrä on kasvanut, ja heidän palvelutarpeensa ovat moninaistuneet. Jos asiakkaat eivät saa tarpeisiinsa vastaavia palveluita, ongelmat kasautuvat ja syvenevät edelleen. **Etsivän nuorisotyön ja työpajojen palveluille on entistä suurempi tarve.** Kaikkia koronaepidemian vaikutuksia ei vielä edes nähdä, joten haavoittuvassa ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten ja aikuisten palveluihin tulee nyt panostaa.

Rajoitustoimet – lisättävä toimia haavoittuvassa asemassa olevien turvaamiseksi

Into katsoo, että koronaepidemian leviämisen ehkäiseminen on tärkeää, mutta rajoitustoimien sosiaalisten ja inhimillisten vaikutusten vähentämiseksi tarvitaan vahvempia toimia.

Koronaepidemia on aiheuttanut laajoja sosiaalisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Jo yli vuoden kestänyt koronaepidemia on synnyttänyt mittavan palveluvelan, kun ihmiset eivät ole saaneet tarpeisiinsa vastaavia palveluja. **Nyt käsillä olevat rajoitustoimet tulevat entisestään lisäämään tätä palveluvelkaa.**

¹ [Etsivästä nuorisotyöstä ja työpajalta saatu tuki koetaan tärkeäksi poikkeusoloissa | Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry \(intory.fi\)](#)

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Liikkumisen rajoitustoimien tarkoituksena on vähentää erityisesti aikuisväestön kontakteja, joihin nykyisillä rajoituksilla ei voida vaikuttaa. Esityksen mukaan sääntelyllä pyritään siihen, että se aiheuttaisi mahdollisimman vähän sosiaalista, yhteiskunnallista tai taloudellista haittaa. Esityksessä kuvataan, että lyhytaikaisena toimena liikumisrajoitus ei aiheuttaisi kuin kohtalaisen pientä haittaa haavoittuvassa asemassa oleville. Tulee muistaa, että koronaepidemian rajoitustoimet ovat kestäneet jo yli vuoden ja niillä on jo nyt pitkäkestoisia haittavaikutuksia haavoittuvassa asemassa oleville ihmisille. **Haavoittuvassa asemassa olevien turvallisuus ja matalan kynnyksen palvelut tulee turvata esitettyä vahvemmin.**

Esityksessä todetaan, että palveluiden kokonaiskuormitus on merkittävä. Palveluvelka ei kohdistu pelkästään sairaanhoitoon, vaan myös mm. ennaltaehkäiseviin palveluihin, päihde- ja mielenterveyspalveluihin ja asunnottomien palveluihin. Lisääntyneisiin palvelutarpeisiin ei ole pystytty vastaamaan. Tämä aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia, joita korjataan vuosia. Palveluvelan lyhentämiseksi on tehtävä toimenpiteitä, eivätkä ne voi jäädä odottamaan koronaepidemian tilanteen rauhoittumista.

Kasautuvat ja kasvavat sosiaaliset ongelmat ja rajoitustoimista edelleen lisääntyvä palveluvelka edellyttävät heikossa työmarkkina-asemassa ja haavoittuvassa asemassa oleville suunnattujen palvelujen resursoinnin vahvistamista.

Liikkumisvapauden rajoitukset kohdistuvat erityisesti nuoriin sekä haavoittuvimmassa asemassa oleviin, jotka eivät kuitenkaan ole rajoitustoimien pääasiallinen kohderyhmä. Ehdotuksen sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset on kuvattu suppeasti. Jo nyt on selvästi näkyvissä nuorten lisääntyvä pahoinvointi mm. pitkittyneen etäkoulun ja palveluiden, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluiden, saatavuuden heikkenemisen vuoksi. Esityksen rajoitustoimenpiteet tulevat kohdistumaan negatiivisesti siihen kohderyhmään, joka on kärsinyt eniten jo aiemmista rajoitustoimista.

Liikkumisvapauden rajoitus kieltää poistumasta asuinpaikalla olevan kiinteistön suljetusta tai rajatusta pihapiiristä. Lakiesityksen 3§:ssä on kuvattu poikkeustilanteita liikkumis- ja oleskelurajoituksiin. **Rajoituksissa ei tunnusteta nyt lainkaan etsivää nuorisotyötä, jalkautuvaa nuorisotyötä tai työpajatoimintaa – eikä niiden juuri haavoittuvimmassa asemassa oleville tarjoamaa yksilöllistä tukea.** Viime kevään poikkeustilan alussa nuorisotyö määriteltiin kriittiseksi alaksi – tämä erityinen rooli tulee huomioida myös nyt liikkumisvapauden rajoitusten yhteydessä.

Rajoitustoimet herättävät etsivässä nuorisotyössä ja työpajoilla runsaasti kysymyksiä ja huolta haavoittuvimmassa asemassa olevista. Määritelläänkö etsivän nuorisotyön ja nuoren tapaaminen välttämättömiin tapaamiin? Onko esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa olevan henkilön mahdollista osallistua työpajatoimintaan läsnä? Etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa on läpi koronaepidemian toteutettu terveysturvallisesti. Nämä palvelut vastaavat kokonaisvaltaisesti heikossa asemassa olevien nuorten ja aikuisten tarpeisiin. **Nuorisotyön asema ja nuorisotyöntekijöiden rooli tulee huomioida ja määritellä laissa erikseen.**

Jalkautuva nuorisotyö on tehnyt tärkeää työtä koronaepidemian aikana kaupungeissa, siellä, mihin nuorilla on ollut mahdollisuus vielä kokoontua. On huomattava, että päihteitä käyttävät nuoret tulevat liikkumaan kaupungilla liikumisrajoituksista huolimatta. **On lyhytnäköistä, jos näiden haavoittuvassa asemassa olevien nuorten turvalliset aikuiset, nuorisotyöntekijät, siirtyvät etätöihin.** Jalkautuvan nuorisotyön palvelut tulee turvata olennaisena haavoittuvimmassa asemassa olevia nuoria kohtaavana ja tukevana palveluna. On myös huomioitava, ettei nuorisotyö voi toimia nuorten järjestyksenvalvojina tai liikumisrajoitusten valvojina, vaan rooli on nuorten ja viranomaisten välillä tulkkaava ja nuoria tukeva.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

Rajoitustoimet ja niihin liittyvä järjestyksenvalvonta voi synnyttää vastakkainasettelua ja heikentää nuorten turvallisuuden tunnetta sekä luottamusta aikuisiin. Tätä torjumaan tarvitaan nuorisoihmiöitä ja nuorten tilanteita tuntevia nuorisualan ammattilaisia. On myös riskinä, että nuoret hakeutuvat sellaisiin tiloihin, joihin he löytävät pääsyn, mutta jotka ovat turvattomia eikä tukea ole tarjolla. Tämä lisää riskinä tulla hyväksikäytetyksi. Myös kouluista ja lastensuojelun palveluista pitää olla kunnan ohjeistuksella mahdollisuus lähettää ammattilaisia kohtamaan nuoria. Lisäksi järjestyksenvalvonnan, vartijoiden ja poliisin ymmärrystä nuorten elämismaailmasta tulee parantaa.

Monet nuoret ja aikuiset tarvitsevat tukea peruspalveluissa asioimiseen ja toimeentulonsa turvaamiseen. Miten tämä varmistetaan? Jos nuori pyytää etsivää nuorisotyöntekijää tai työpajavalmentajaa kanssaan välttämättömään tapaamiseen esimerkiksi mielenterveyspalveluissa, saako etsivä nuorisotyöntekijä tai työpajavalmentaja osallistua? Entä onko mahdollista toteuttaa etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa esimerkiksi kävelytapaamisin? Miten nuori todistaa liikkumisensa välttämättömäksi? Esityksessä tunnistetaan ikäihmisten haaste hoitaa asioitaan digitaalisesti – sama haaste on myös nuorilla. Kaikilla nuorilla ei ole mahdollisuutta hoitaa asioitaan etänä puuttuvien laitteiden tai taitojen johdosta.

Jos työpajatoimintaa ei ole mahdollista pitää auki liikkumisrajoitusten voimassaoloaikana, on näillä alueilla mahdollistettava etävalmennus kaikissa palveluissa, ml. kuntouttavassa työtoiminnassa. Koronaepidemian aikana työpajat ovat kehittäneet toimivia käytäntöjä etävalmennukseen, ja valmentautajat ovat antaneet etävalmennukselle positiivista palautetta. Työpajoilla on hyvät valmiudet toteuttaa digitaalisia palveluita, mutta kaikki palveluiden järjestäjät ja tilaajat (kunnat tai esim. sote-kuntayhtymät) eivät ole mahdollistaneet etäpalveluiden tuottamista. Rajoitustoimien yhteydessä tulee turvata asiakkaiden oikeus osallistua kuntouttavaan työtoimintaan. **Tulee edellyttää, että kuntouttava työtoiminta järjestetään etäpalveluna, jos lähipalvelu ei ole mahdollista.**

Etävalmennuksen yhteydessä työpajat ovat toteuttaneet tapaamisia ulkona pienryhmissä esimerkiksi kävelyiden merkeissä. **Tällaiset terveysturvalliset lähipalvelun työmuodot on turvattava myös liikkumisrajoitusten aikana.** Tarvitaan asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan joustavia hybridimalleja, jotka mahdollistavat etäpalvelun sekä terveysturvallisen lähipalvelun.

On myös vaarana, että liikkumisrajoitukset tulevat lisäämään erityisesti kolmannen sektorin työpajatoimijoiden taloudellisia haasteita. Koronaepidemia on jo heikentänyt merkittävästi säätiö- ja yhdistysmuotoisten työpajojen taloustilannetta. Poikkeusoloissa toteutettu palvelujen keskeyttäminen, valmennuksen tuottaminen turvallisuussyistä aiempaa pienimuotoisemmin sekä palveluihin ohjautumisen ongelmat haastavat yhä palveluntuottajien taloutta. Nuorten työpajatoimintaan kohdennettua korona-avustusta ei ollut mahdollista hyödyntää liiketoiminnan tappioihin, eivätkä yhdistykset ja säätiöt ole olleet oikeutettuja yrityksille suunnattuihin tukiin. Monen palveluntuottajan talous on yhä vaakaalaudalla, ja joitakin säätiöitä on jo ajautunut konkurssiin. **Kolmannen sektorin työpajojen talous tulee turvata kohdennetuilla avustuksilla.**

Asunnottomien haastava tilanne koronaepidemian ja mahdollisten liikkumisrajoitusten aikana on tunnistettu esityksessä. Tämänkin kohdan osalta puuttuu kuitenkin toimenpiteet, joilla asunnottomien haastavaa tilannetta voidaan helpottaa. Asunnottomien kohderyhmään kuuluu paljon nuoria, jotka asuvat kavereiden tai tuttavien luona ilman vakituista kotia. Lakiesitys lähtee siitä, ettei tällainen yösijan vaihtaminen olisi mahdollista, mutta mitä näille nuorille on tarjolla? Ulkona oleva nuori voi olla myös paossa kriisiytyneitä kotioiloja, joten mihin hänellä on mahdollisuus mennä turvaan? **Jalkautuva työ ja matalan kynnyksen palvelut on turvattava myös asunnottomille.**

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä ja etsivää nuorisotyötä on lisätty koronaepidemian vaikutusten vähentämiseksi ja tähän on saatu avustusta aluehallintovirastoilta. Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieäisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

nuorisotyö on yksi esimerkki, miten koronaepidemian vaikutuksia voidaan pienentää. Nuorisotyöntekijät kouluissa tukevat nuorten oppimista, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta yhteistyössä koulun muun kasvatushenkilöstön kanssa. Koulunuorisotyön tarkoituksena on lisätä lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, vahvistaa heidän elämäntaitojaan sekä ehkäistä syrjäytymistä. Etäkoulu on ollut monelle nuorelle haastavaa aikaa. Paluu lähiopetukseen on myös muutos nuoren elämässä ja nuorisotyön tuki voi olla monelle nuorelle tärkeää. **Koulunuorisotyön ja etsivän nuorisotyön tarjoama yksilöllinen ja yhteisöllinen tuki tulee turvata pitkäjänteisesti.**

Olennaista on myös nostaa välittömästi lasten ja nuorten auttavien puhelinten ja nettichattien resursseja. Nämä palvelut eivät tälläkään hetkellä pysty vastaamaan kaikkiin tukipyyntöihin. Lisäksi koulujen kuraattoreiden ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tulee käydä läpi erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten tilanteita ja tarjota kohdennettua tukea myös ei-opetusyistä tuen tarpeessa oleville. Myös poliisisosiaalityön, nuorisopoliisien ja lastensuojelun resursseja on tässä tilanteessa syytä väliaikaisesti kasvattaa.

Työttömyyden pitkittymistä torjutaan aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin. Kohdennettuja palveluja tulee saada mahdollisimman nopeasti, ja työllistymisen edellytyksiä sekä työ- ja toimintakykyä tulee pitää yllä ja vahvistaa. **Tarvitaan työpajojen ja Ohjaamoiden resurssien lisäämistä.**

Rajoitustoimet edellyttävät selkeää viestintää, jossa on huomioitu eri kohderyhmät, erityisesti haavoittuvimassa asemassa olevat. Lakiesitykseen liittyvä viestintä on jättänyt paljon avoimia kysymyksiä. Etenkin haasteellisessa tilanteessa olevat nuoret tarvitsevat laajasti tietoa tukipalveluista, joita heidän on mahdollista hyödyntää liikkumisrajoitusten aikana, kuten etsivä nuorisotyö, jalkautuva nuorisotyö ja nuorten turvatalot. Rajoitustoi-
miin liittyvien ohjeiden täytyy olla valtakunnalliset ja kattavat, jotta yksittäinen organisaatio tai työntekijä ei joudu miettimään, mitä hän saa tehdä ja miten hänen tulee toimia. Ohjeiden täytyy olla olemassa liikkumisrajoitusten astuessa voimaan, jotta vastuullisten viranomaisten ohjeita ei tarvitse odottaa. **Nuorten ja haavoittuvassa asemassa olevien tukemisessa ei tule menettää aikaa.**

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki
into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

